

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno. — Cena listu za nečlane po štiri **kron**e na leto, za pol leta **dve kron**i, za četrt leta **eno kron**o; za člane zvezinih zadrug po **tri kron**e na leto. — Posamezne številke **20 vin**.

:: **Telefon štev. 216.** ::

C. kr. poštne hran. št. 64.846
Kr. ogrske „ „ „ 15.649

Izhaja 10. in 25. vsakega meseca. — Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cena inseratom po 30 vinarjev od enostopne petit-vrste, za večkratno inseracijo po dogovoru.

Vsebina: Črtice iz zadružnega prava. Razkosavanje gruntov. Razvoj jugoslovanskega zadružništva v l. 1912. Uzgoj malina. Splošna avstrijska družba za vnovčenje živine. Zadružni pregled. Gospodarske drobtine. Občni zbori. Bilance.

Črtice iz zadružnega prava.

(Piše dr. Andrej Veble.)

II.

„Narodni Gospodar“ ima namen skrbeti za pouk in strokovno izobrazbo v vseh narodno-gospodarskih vprašanjih, osobito glede zadružništva. K temeljitemu poznavanju zadružništva pa spada brez dvoma tudi znanje vseh važnih zakonitih določb o organizaciji in notranjem poslovanju zadrug, o davčnih in pristojbinskih predpisih za zadruge itd. Pojem zadružnega prava je obsežnejši nego oni, ki je izražen v našem veljavnem zadružnem zakonu. Kdor hoče dobiti vpogled v naše zadružno pravo v celotnem obsegu, mora poznati vse panoge našega privatnega in javnega prava, posebno pa specialne zakonite določbe o zadrugah.

Pouk o zadružnem pravu je nujno potreben za vse praktične delavce na zadružnem polju. Zato moramo z veseljem konstatirati, da se pogostokrat oglašajo glasovi iz ljudstva, ki zahtevajo, naj se v našem zadružnem glasilu vpelje stalna rubrika o zadružnem pravu, o teoretičnih pravnih vprašanjih in zanimivih ralsodbah naših sodišč v zadružnih zadevah.

Praksa naših sodišč, osobito pa praksa najvišjega sodišča v zadružnih vprašanjih je za vsakega zadrugarja poučna in velike praktične vrednosti. — Naj velja ta klic vsem slovenskim pravnikom, ki imajo opraviti z zadrugami, da objavljajo zanimive slučaje iz svoje zadružnopravne prakse, da se tako bistrijo čestokrat nejasni pravni pojmi z zanimivimi vzgledi in pravnimi slučaji. Kamen h kamenu palača!

* * *

Izbrisne pobotnice a) političnih in b) cerkvenih občin.

a) Posojilnica v C. na Štajerskem je prosila pri c. kr. okrajnem sodišču v C. za vknjižbo izbrisa zastavne pravice pri vl. št. 32 k. o. Modlog glede terjatve občinskega urada okolice Celje iz dolžnega pisma od 2. januarja 1900 po 234 K s prip. na podlagi izknjižne pobotnice od 30. decembra 1911. Izbrisno pobotnico sta podpisala župan in en občinski svetovalec, katerih podpisi so bili sodno legalizirani. Pobotnico je odobril tudi vladni komisar okrajnega zastopa v C. ki posluje namesto okrajnega zastopa. — Sodišče pa je to prošnjo zavrnilo, češ da mora

izknjižno pobotnico občine odobriti tudi deželni odbor ali pa c. kr. namestnija in se je sklicevalo na neko odločbo najvišjega sodišča z dne 24. julija 1894 št. 8985 (Gl. U. 15184), v kateri je najv. sodišče o nekem podobnem slučaju na Nižjem Avstrijskem izreklo isto načelo.

Zoper sklep prvega sodišča je posojilnica vložila rekurz, kateremu je okrožno sodišče v C. ugodilo in sicer iz sledečih razlogov:

Po § 57 odst. 2 postave z dne 14. junija 1856 št. 19 dež. zak. za Štajersko (zakon o okrajnih zastopih) mora okrajni zastop nadzorovati občine in skrbeti, da se prvotno občinsko premoženje ohrani. V smislu cit. zakona mora torej **okrajni zastop** oziroma mesto njega v izrednih razmerah poslujoči vladni komisar odobriti take listine kakor so izbrisne pobotnice. Dovoljenja dež. odbora ali c. kr. namestnije ni potreba, ker je gori navedeno opravilo prešlo na okr. zastop. V deželah kjer okrajnih zastopov ni, pa je potreba za veljavnost izbrisnih pobotnic poleg legaliziranega podpisa župana in enega občinskega svetovalca, da deželni odbor odobri tako listino.

b) Izbrisne pobotnice cerkvenih občin, cerkvenega ali nadarbinskega predstojništva pa so še enostavnejše.

Ako se odplača cerkvena ali nadarbinska terjatev, ki je zemljeknjižno zavarovana, mora cerkvena ali nadarbinska uprava izročiti izbrisno pobotnico, v kateri se potrjuje prejem denarja in dovoljuje izbris dotične terjatve. Pobotnico podpiše župnik in dva cerkvena ključarja in se kolekuje po lestvici II. Legalizacije ni potreba. Pobotnica se vpošlje potem na ordinariat, ki jo potrdi in izposluje še odobrenje deželne politične oblasti. (Glej Praktisches Geschäftsbuch für den Kuratlerus Österreichs, Dannerbauer str. 938.) Formularji takih izknjižnih pobotnic za cerkvene občine se dobijo v Katoliški bukvarni v Ljubljani.

Razkosavanje gruntov.

I.

Posestva se prodajajo iz različnih vzrokov. Nekatera so preveč zadolžena, druga se prodado vsled visoke starosti, bolezni ali smrti lastnika, druga zopet radi gospodarjeve nesposobnosti za gospodarstvo, zaradi izselitve, zaradi razdelitve med dediče prejšnjega posestnika i. t. d. Pri teh prodajah se opazuje, da se grunti zelo redko prodado skupaj novemu posestniku, ampak se najrajše prodajajo na drobno. Tudi se navadno ne prodajajo naravnost novemu oziroma novim lastnikom, ampak povsod se dobi eden ali več prekupcev, ki kupijo taka posestva in jih potem razmesarijo.

Taka razkosavanja gruntov so v več ozirih za kmete zelo škodljiva. Prekucei posestev so zelo velikokrat oderuhi. Ko tak oderuh zapazi lepo priliko, zna izpodriniti vse, ki mislijo na dotično zemljišče in jim zna tako dolgo pripovedovati, da posestvo ni kaj prida vredno, da ga potem sam zelo po ceni kupi. Potem poizve natančno, kdo bi si želel to ali ono njivico, komu bi bil ta ali oni travnik zelo po godu in kdo si že delj časa želi enega ali drugega gozda. Vse te spravi skupaj, da za pijačo in jim razproda dotične dele kupljenega posestva za neprimerno visoke cene. Na ta način spravi dostikrat pri posestvu četrtrtino, tretino ali celo polovico dobička. Težko prisluženi kmečki denar pride tako na mah v roke špekulanta, ki ga spravi v mesto, tako da je ta kapital za kmetijstvo za večno izgubljen. Tudi kmetje ali delavci, ki so pokupili posamezne dele razkosanega zemljišča, so hudo udarjeni, dostikrat kupijo na upanje, potem se kmalu izkaže, da so kupljeno zemljo zelo preplačali. Novega dolga ne morejo plačati, da dostikrat ga celo obrestovati ni mogoče in tako pride počasi tudi njihovo posestvo na vrsto.

Na ta način nastanejo iz trdnih gruntov, ki bi lahko pošteno živili pridno in zadovoljno družino, mala posestva, ki komaj rede zadol-

ženo rodbino, vzbujajo nezadovoljnost njenih članov in tako zelo pospešujejo izseljevanje. Nasprotno prekupei v krajih, kjer je naseljenega kaj delavstva, zemljo tako podraže s špekulacijo pri razkosanju, da je za delavce nemogoče, priti do koščka zemlje, kar je po splošnem mnenju socialnih politikov zelo kvarno. Saj pravi že Schiller:

Etwas muss der Mensch sein Eigen nennen
Sonst wird er morden und brennen.

Seveda je mogoče, da se razkosa kak grunt brez oderuštva in brez škode za kmečki stan. Včasih pokupijo posestniki, ki imajo nekoliko premajhne grunte in nekaj prihranka v posojilnici, ob taki priliki še toliko sveta, kolikor ga rabijo, in vstvarijo na ta način še bolj trdne kmečke domove. Vendar prevladujejo pri celi stvari senčne strani in statistika je izkazala velikanske škode, ki se gode pri razkosavanju gruntov. Zato ni čudno, da se je začelo misliti, kako bi se dalo tu pomagati. Pomagati more in mora tukaj država z zakonodajo in z upravnimi odredbami, zlasti velikega pomena pa je samopomoč oziroma zadružništvo.

Postave proti razkosavanju gruntov.

V Nemčiji imajo v več državah posebne zakone v varstvo kmečkih posestev. Tako ima kraljestvo Saško že iz l. 1843. zakon, ki prepoveduje razkosavati grunte. Ta zakon je zelo ugodno vplival, vzgajal je ljudi v veri, da grunt ni trgovsko blago, ki naj gre iz roke v roko, in je ohranil grunte v prvotni velikosti. Najvažnejše določbe teka zakona se glase: „Od graščine ali stalnega kmečkega doma se sme naenkrat ali polagoma odprodati samo toliko, da ostaneta poleg poslopja še dve tretini davčnih enot teh posestev pri hiši.

Ta omejitev se ne razteza:

1. na zemljišča v mestnih občinah;
2. na vse posamezne parcele, ki niso pri graščinskih ali kmečkih domovih;
3. na vaške in občinske gmajne.

Izjeme so dovoljene:

1. pri vinogradih;

2. pri zamenjavah, če niso parcele popolnoma enake in če zemljišče, ki dobi manjšo parcelo, ne izgubi s tem več kot osmino nerazdeljivih davčnih enot;

3. Če se gre za zemljo, ki je namenjena za trgovsko vrtnarstvo;

4. pri prodaji za javne namene;

5. pri prodaji za zidavo novih stanovanjskih hiš;

6. pri prodaji za obrtna in tovarniška podjetja;

7. pri prodaji za gospodarske namene, zlasti za zboljšanje travnikov, za gospodarska poslopja, za povečanje dvorišča oziroma za spremembo velikosti posestva.“

Na Wirtembergškem imajo že od l. 1853 zakon o prodaji zemlje, ki obsega med drugim tudi sledeče določbe:

Člen 172.

Kdor je kupil ali primenjal eno ali več zemljišč v obsegu najmanj 3 ha, ki so se doslej skupno obdelovala, sme pred pretekom 3 let po vknjižbi v zemljiški knjigi prodati to zemljo samo skupaj, odprodati pa ne več kot četrti del. Prodaja proti tej prepovedi je neveljavna.

Določba 1. odstavka velja ravno tako, če dotični proda na videz samo kot pooblaščenec dosedanjega lastnika, v resnici pa na svoj račun.

Isto velja, če nakupi posameznik ali več oseb po skupnem dogovoru dosedaj skupno obdelovano zemljišče v navedenem obsegu z ločenimi pogodbami v delih po manj kot 3 ha.

Člen 173.

Prepoved razprodaje gruntov na drobno (člen 172) ne velja:

1. za ona posestva, ki jih kupi upnik ali porok pri prisilni prodaji ali med konkurzom ali pa tudi pri prodaji iz proste roke od konkurznega upravitelja, da bi pri prisilni razprodaji ali pri konkurzni obravnavi dosegel kar najpopolnejšo povračilo terjatve, ki jo je dobil ne šele po stavljenem predlogu na uvedbo konkurzne obravnave ali na uvedbo prisilne razprodaje;

2. če se proda zemljišče v kupčevem konkurzu ali pri prisilni prodaji po naročilu pristojne oblasti;

3. pri odstopu zemljišča za državne ali korporacijske namene;

4. pri razprodaji zemljišč, ki jih je kdo podedoval in pri odstopu starišev svojim potomcem;

5. Kadar razprodajo odobri okrožna vlada, ki pa mora dati to dovoljenje, kadar se razprodaja z ozirom na osebnost in na razmere lastnikove ne more smatrati za trgovsko špekulacijo, ali kadar je z ozirom na posebne razmere v občini koristna.

Člen 174.

Kdor namenoma prestopi določbe člena 172, se kaznuje z denarno globo 100 M ali z zaporom 14 dni.

Prestopek te zapovedi je dovršen, če se pogodba posvedoči, kakor je za prodajo zemljišča potrebno, ali v nasprotnem slučaju, če se prepusti pred sodiščem in zaznamuje v zemljiški knjigi.

Kdor izvršuje prepovedane razprodaje zemljišč kot obrt, oziroma kdor podpira taka podjetja kot mešetar ali na kak drug način, se kaznuje z ječo do 3 mesecev ali z denarno globo do 1000 mark.

Denarne globe pripadejo ubožni blagajni v oni občini kjer se nahaja dotično zemljišče.

* * *

Najnovejši zakon o razkosavanju gruntov imajo na Bavarskem, namreč z dne 13. avgusta 1910., ki se glasi:

Predkupna pravica.

Člen 1.

Če proda lastnik skupno obdelovano kmečko posestvo skupno ali deloma prekupcu kmečkih posestev po poklicu, imajo predkupno pravico:

1. vsaka občina, v kateri leži eno izmed teh zemljišč;

2. občekoristna zadružna kmečka hranilnica in posojilnica, ki obstoja v tej občini;

3. druge od državnega ministerstva za notranje zadeve določene pravne osebe.

Predkupna pravica se razteza tudi na pritikline, ki se prodajo z zemljiščem vred.

Določbe odst. I. in II. veljajo tudi, če prekupčevalec sklene kupno pogodbo ne zase, ampak kot zastopnik koga drugega.

Člen 2.

Prekupčevalec mora v 3 dneh po sklepu pogodbe naznaniti to okrožni upravni oblasti onega okraja, kjer leži prodano zemljišče. Če leže prodana zemljišča v okrajih več okrožnih upravnih oblasti, se mora naznaniti okrožni upravni oblasti onega okraja, kjer je sedež obrata, če ni tega, pa kjer je največji del zemljišča.

Naznanilo mora obsegati ime, poklic in stanovališče prodajalca, katastrske številke, obseg zemljišča in davčno občino, kupno ceno in kupne pogoje in bremena, ki so na zemljišču. Naznanilo se izvrši z vlogo kupne pogodbe v prepisu.

Okrožna upravna oblast obvesti o naznanilu nemudoma vse, ki imajo po členu 1. predkupno pravico.

Člen 3.

Rok za izvrševanje predkupne pravice znaša 3 tedne. Začne se s sklepom pogodbe in teče, če prav oni, ki ima predkupno pravico, nič ne ve za sklenjeno pogodbo.

V slučajih, kadar je potrebna hitrejša prodaja, more okrožna upravna oblast na predlog udeležencev skrajšati rok.

Predkupna pravica se izvrši na ta način, da se naznani zemljknižnemu uradu v onem okraju, kjer leže prodana zemljišča; če leže v okraju, kjer je več zemljknižnih uradov, se mora naznaniti onemu zemljknižnemu uradu, kjer se vrši obrat ali, če tega ni, kjer je največji del tega zemljišča. To naznanilo ni vezano na določbe za kupne pogodbe. Zemljknižni urad mora to naznanilo nemudoma sporočiti prekupčevalcu.

Če jih ima več predkupno pravico, jo more izvrševati vsak izmed teh. Če se ne ze-

dinijo, ima dotični prednost, ki se je prvi izjavil. Če so se izjavili istočasno, lahko okrožna upravna oblast odloči na predlog, kdo ima prednost pri izvršitvi predkupne pravice.

Člen 4.

Nasproti tretjim osebam učinkuje predkupna pravica kakor predznamba v varstvo upravičenosti do prenosa lastnine, ki nastane vsled izvrševanja pravice.

V ostalem se določa pravno razmerje med upravičenim in obvezanim in, če pridejo posestva v last kake tretje osebe, med to osebo po § 504, § 505, odst. II., §§ 506—508, 511, 512, 514, 1099 odst. II. §§ 1100—1102 državljanskega zakonika.

Odstopna pravica.

Člen 5.

Kdor se zaveže, odstopiti lastnino skupno obdelovanih kmetijskih posestev, kakemu kupcu z zemljišči, je upravičen, odstopiti tekom enega tedna od te pogodbe.

Če skupno obdelovana kmečka posestva proda lastnik na račun prekupčevalca ali po prekupčevalcu samem, je vsak, ki se zaveže kupiti eno izmed teh zemljišč, upravičen odstopiti od pogodbe tekom 5 dni po njenem sklepu.

Odstop se izvrši z izjavo pri notarijatu, kjer je bila pogodba posvedočena. Notarijat mora izjavo takoj sporočiti prekupčevalcu.

Za odstopno pravico veljajo določbe o pogodbeni odstopni pravici §§ 346—348, 350—354, 356 drž. zak.

Odpoved odstopne pravice je neveljavna, tudi če se izreče šele po sklepu kupne pogodbe. Isto velja za dogovore, s katerimi se upravičencu otežkoči odstop v nasprotju z odst. IV. ali se določi kazen za slučaj, da se odstopna pravica izvrši.

Določbe odst. I.—V. se uporabljajo tudi, če prekupčevalec ne dela zase, ampak kot zastopnik koga drugega.

Člen 6.

Dogovor, po katerem si pri pogodbah, označenih v čl. I. ali čl. 5., pridrži prekupče-

valec pravico do odstopa, je neveljaven. Isto velja, če prekupčevalec ne dela zase, ampak kot zastopnik koga drugega.

Določitev mej.

Člen 7.

Če je prekupčevalec pri razkosanju skupno obdelovanih kmečkih posestev v svojem imenu ali kot zastopnik prodal eno izmed zemljišč, ki še nima določenih mej in postavljenih mejnikov, je zavezan pred posvedočbo pogodbe določiti zemljišču meje. Če proda lastnik zemljišče na račun prekupčevalca, ima to dolžnost lastnik sam.

Stroške za določitev meje in postavljene mejnike nosi tisti, kogar zadene po odst. I. dolžnost določiti meje. Če to ni prekupčevalec, jamči ta poleg zavezanca kot skupni dolžnik.

Ta dolžnost odpade, v kolikor meji dotično posestvo na posestvo novega kupca. Okrožna upravna oblast sme določiti izjeme od določbe odst. I.

Kazenske določbe.

Člen 8.

Kdor opusti namenoma v členu 2. predpisano naznanilo ali kdor napačno naznani, kaznuje se z zaporom, v manj pomembnih slučajih z globo do 1000 M. Kdor opusti naznanilo iz malomarnosti ali ga napačno poda, kaznuje se z globo po 200 K.

Člen 9.

Kdor proda zemljišče preko določbe členu 7., ne da bi določil meje, se kaznuje z globo do 150 M.

Člen 10.

Kot skupno obdelovana posestva veljajo kmečki domovi in zemljišča v obsegu vsaj 5 ha, ki so se skupaj obdelovala zadnja 3 leta pred prodajo.

S kraljevo naredbo se lahko določi, da določbe tega zakona veljajo v posameznih okrajih za posestva in zemljišča v obsegu vsaj 3 ha.

Člen 11.

Med kmečka posestva spadajo tudi privatna gozdna zemljišča.

Člen 12.

Določbe zakona veljajo primerno:

1. Če prekupčevalec ne kupi zemljišče v celoti, ampak posamezne dele, ali

2. če jih kupi kak tretji, toda na račun prekupčevalca ali

3. če jih kupita prekupčevalec in kak tretji skupno.

V slučaju odstavka I., št. 2, mora podati v členu 2. omenjeno naznanilo tretji, v slučaju odstavka I., št. 3, ga morata podati tretji in prekupčevalec; naznanilo enega ne oprosti drugega.

Člen 7. velja v slučaju odst. I., št. 2, 3, če tudi izvrši razkosanje tretji.

Člen 13.

Določbe tega zakona ne veljajo:

1. če ne dobi prekupčevalec zemljišča ali posestva po pravni pogodbi med živimi, ali če ga dobi od kakega sorodnika do tretjega kolena, ali kot dedič, ali iz zapuščine;

2. če izvrši razkosanje konkurzni upravitelj.

Člen 14.

Določbe tega zakona veljajo za zadrage in podobne pravne osebe, ki izvršujejo trgovino s kmečkimi zemljišči kot obrt, samo takrat, če niso občekoristne.

Če občekoristne zadrage ali pravne osebe prodajo kmečko posestvo ali zemljišče, ki so ga pridobile v ta namen, da ga prodado naprej, se jim na predlog povrne polovica pristojbine, ki jo morajo plačati po čl. 146. pristojbinskega zakona za pridobitev naprej prodanega zemljišča. Predlog morajo staviti tekom 6 mesecev po prodaji pri rentnem uradu.

3. Kot občekoristne ne veljajo zadrage ali pravne osebe, ki po pravilih obrestujejo vloge članom po več kakor 5% ali izplačajo članom v slučaju razdružitve kaj več kakor vloge.

Člen 15.

Ta zakon se ne dotika določb zakona z dne 26. februarja 1908 o spremembi gozdnega zakona.

Člen 16.

Za pregled knjig kupcev z zemljišči po krožni upravni oblasti se plača pristojbina državni blagajni v znesku 10 do 100 M. Pristojbina se plača vsako leto samo enkrat.

Člen 17.

Za izvršitev tega zakona potrebne izvršilne naredbe izdajo državna ministrstva justice, notranjih zadev in financ.

Razvoj jugoslovanskega zadrugištva v 1. 1912.

Lanskega leta je bilo v totranski državni polovici v jugoslovanskem ozemlju ustanovljenih 75 novih zadrugiških podjetij in sicer 34 slovenskih 33 hrvaških in 8 srbskih.

Po posameznih deželah in po svojem delokrogu se nove zadrage razdele sledeče:

	Kranjsko	Štajersko	Koroško	Primorsko	Dalmacija	Skupaj
Kreditne zadrage	—	3	3	1	23	30
Gospodarsko-konsumne	—	—	—	—	6	6
Mlekarske	—	—	—	—	1	1
Živinorejske	7	—	3	—	—	10
Pašniške	1	—	—	—	—	1
Strojne	7	2	—	—	—	9
Vinarske	—	—	—	1	—	1
Oljarske	—	—	—	—	4	4
Ribarske	—	—	—	1	1	2
Za vnovčevanje lesa	1	—	—	—	—	1
Vodovodne	—	1	—	—	—	1
Mlinarske	—	—	—	—	1	1
Stavbinske	1	—	—	1	1	3
Tiskarske	1	—	—	—	—	1
Čevljarske	—	1	—	—	—	1
Kovaške	—	—	—	1	—	1
Razne	—	—	—	—	1	1
Zveze	—	—	—	—	1	1
Skupaj	18	7	6	5	39	75

Med novimi zadrugami je zopet največ kreditnih namreč 30, od katerih je bilo nad dve tretjini osnovanih v Dalmaciji. Kreditnih zadrug s slovenskim poslovnim jezikom je bilo lani ustanovljenih le 6, namreč 3 na Štajerskem in 3 na Koroškem; na Primorskem se ni preteklo leto osnovala nobena denarna zadruga, ravno tako ne na Kranjskem, kjer

tudi v l. 1911 ni bila nobena nova kreditna zadruga ustanovljena.

Kakor v l. 1911 slede tudi lani takoj za kreditnimi zadrugami živinorejske, katerih je bilo osnovanih 10. Glede živinorejskih zadrug je pripomniti, da so se ustanovljale tudi lani le na Kranjskem (7) in na Koroškem (3), t. j. v deželah, kjer podpirata deželna odbora take zadruga z raznimi podporami. Živinorejskih zadrug se je ustanovilo 5 v l. 1908, 8 v l. 1909, 14 v l. 1910 in 25 v l. 1911.

Tretje po številu so strojne zadruga, katerih je 9 novih, namreč 7 na Kranjskem in 2 na Štajerskem, dočim je bilo l. 1911 ustanovljenih 11 takih zadrug (vse na Kranjskem), l. 1910 pa 8, (7 na Kranjskem, 1 na Štajerskem), l. 1909 pa ena sama.

Konsumnih zadrug se je lani osnovalo 6, vse v Dalmaciji. Po drugih deželah so doživeli z njimi bolj slabe uspehe; zato se po teh krajih ne snujejo več, pač pa se že obstoječe precej mnogoštevilno razpuščajo, kakor bomo videli na drugem mestu. Konsumnih društev je bilo ustanovljenih 28 v l. 1908, 28 v l. 1909, 20 v l. 1910, 15 v l. 1911 in 6 lansko leto.

Slika drugih novoustanovljenih zadrug je sicer zelo pestra, v vsaki vrsti pa je bilo osnovanih le majhno število. Med njimi zavzemajo prvo mesto oljarske zadruga (4), stavbinske (3) in ribarske (2). Oljarske zadruga so se pričele ustanovljati v večjem obsegu l. 1909, ko jih je bilo osnovanih 8; v l. 1910 se jih je ustanovilo 9, l. 1911 2 in lani 4. Razvoj ribarskih zadrug je zelo nestalen; v l. 1908 je bila ustanovljena 1, 15 v l. 1909, 28 v l. 1910, 1 v l. 1911 in 2 v l. 1912. Stagnacija je nastopila tudi v ustanavljanju mlekarskih zadrug (12 v l. 1906, 8 v l. 1907, 7 v l. 1908, 6 v l. 1909, 7 v l. 1910, 3 v l. 1911 in 1 v l. 1912).

Ako primerjamo lanske zadružne ustanovitve z onimi prejšnjih let, vidimo neko nazadovanje. Na primer vzamemo ustanovitve v

zadnjih 5 letih. Nanovo se je v tej dobi osnovalo zadrug:

Leta	na Kranjskem	na Štajerskem	na Koroškem	na Primorskem	v Dalmaciji	Skupaj
1908	69	40	1	59	69	238
1909	36	17	—	45	47	145
1910	42	12	7	27	64	152
1911	37	4	3	11	25	80
1912	18	7	6	5	39	75

Da je število novih zadrug v zadnjih dveh letih tako majhno v primeri s številom iz prejšnjih let, je pripisovati pred vsem dejstvu, da se več ne množe tako hitro kreditne zadruga, kakor se je to godilo poprej. Denarnih zadrug se je namreč osnovalo v posameznih zadnjih petih letih sledeče število:

Leta	na Kranjskem	na Štajerskem	na Koroškem	na Primorskem	v Dalmaciji	Skupaj
1908	39	30	1	41	54	165
1909	10	9	—	18	15	52
1910	10	5	6	7	14	42
1911	—	2	—	2	9	13
1912	—	3	3	1	23	30

Kreditnih zadrug je vsaj v slovenskih pokrajinah prilično že dovolj in zato postaja potreba po novih takih organizacijah vedno manjša. Da se pa niso ostale zadruga pomnožile v večjem obsegu, je deloma iskati vzrok v denarni kalamiteti, s katero se je imelo boriti naše narodno gospodarstvo v zadnjih dveh letih, deloma je iskati vzroka tudi v sedanjih neuspehih ali v neizpolnjenih pričakovanjih, ki so se stavila v zadružno organizacijo. Vse te razmere so v novejšem času silile h previdnosti ob ustanavljanju novih zadružnih podjetij, osobito takih, ki potrebujejo večji obratni kredit.

S tem, kar smo ravnokar omenili, je v zvezi tudi nenavadno veliko število razdružb,

ki jih imamo zaznamovati v lanskem letu. Izbranih je bilo namreč lani iz zadružnega registra nič manj nego 39 zadrug. V primeri s številom novih zadrug je število razpuščenih zelo visoko.

Na Kranjskem je bilo izbranih 21 zadrug (3 konsumne, 4 mlekarske, 5 vinarskih, 2 kmetijsko-strojni, 2 perutninarski, 1 živinorejska, 1 stavbinska, 2 razni, 1 zveza). Na Štajerskem: 2 (1 mlekarska, 1 bikorejska). Na Koroškem: 0. — Na Primorskem: 7 (4 konsumne, 1 vinarska, 1 sadjarska, 1 zelenjadarska). — V Dalmaciji: 9 (1 kreditna, 3 konsumne, 2 ribarski, 3 oljarske).

Med izbranimi zadrugami je največ konsumnih (10). Potem slede vinarske (6), mlekarske (5), oljarske (3), dalje 2 kmetijsko-strojni, 2 ribarski, 2 perutninarski, 1 kreditna, 1 živinorejska, 1 bikorejska, 1 stavbinska, 1 sadjarska, 1 zelenjadarska, 1 zveza in dve ostali zadrugi.

Ako odštejemo od novoustanovljenih zadrug (75) razpuščene (39), dobimo čisti prirastek 36. Za toliko je v lanskem letu število jugoslovanskih zadrug poskočilo. Po naših zabeležkih je bilo koncem leta 1911 vseh slovenskih, hrvaških in srbskih zadrug v tostranski polovici 1441. Upoštevajoč čisti prirastek (36) v l. 1912 dobimo, da je bilo koncem l. 1912 vseh avstrijskih jugoslovanskih zadrug 1477.

Uzgoj malina.

Maline znanstveno nazvane *Rubus idaeus*, spadaju u red ružatica, to je jedno stabalce vrlo korisne radi svoga ploda, koga se može u naravnom stanju jesti, kao takodjer pripraviti kao i jagode sa cukrom, vinom ili likerima, a napokon činiti od njih poslastice, smjese, hladetine, pekmeze i sirupe.

Piča pripravljena od malina imadu svojitvo ublažujuće i osvježujuće; prijaju isparivanju; hranjiva pak vrijednost, ako je i manja od jagoda, to ipak nije za prezrijeti.

Sada kad su se i kod nas počele ustrajati tvornice za konzerve, nalazimo za shodno, da koju s malinama pobliže progovorimo, da za slučaj, gdje se ove budu u većoj množini uzgale, budu našle svoju uporabu u tvornicama.

Malina voli friška zemljišta, lahko i u isto vrijeme hranjiva, nu ova treba da bude zasjenjena, jer će tada plod biti obilniji i veći, što se ne bi dogodilo, kad bi biljke bile izložene neprestano na suncu. Taj njezin zahtjev, upravo bi prijao njezinom uzgoju, pošto upravo zasjenjene strane od drugih stabala malo koristi, jer tu neće da ništa raste, dok bi takve strane malinama baš prijale.

Već smo kazali, da je malina stabalce, koje obično raste kao grm, al ima ih kojima stabljika raste vodoravno i u vis: prve nose plod prema koncu mladice, koja je narasla na grani prijašnje godine i ovaj uzrije u juniju i juliju; druge plode isto u ova doba al kasnije u septembru i oktobru plode po drugi put na koncu mladica, koje su se razvile onoga proljeća. Mladica koja obrodi, kroz ljeto pogine, a za buduću godinu spusti nove izbojke na korenu.

Maline se razmnožuje na taj način, da se otkinu izbojci, koji izrastu iz korena, izabrav najače i koji imaju mnogo žilja, a providjeni su sa glavnimi pupoljcima t. j. takovima koji će izbaciti nove mladice. Izabrav prikladno zemljište, treba ga prokopati najmanje na 50 do 60 cm dubljine; a kad se to svrši može se početi sa sadnjom. Najshodnije doba jest mjesec novembar ili decembar, prije nego li nastupi čvrsta zima. Može se saditi i u februaru, al tada stabalce trpi nešto, pošto u tom mjesecu već počne rasti.

U većem običnom gojenju sadi se kao grmlje, dok je bolje saditi u redove u voćnjake i vrtove. Tad se pusti izmed jednog reda i drugog 1·80 m, a med biljkama 40 do 50 cm, dok ako se sadi kao grmlje, neka bude razmak u svakom smjeru od 1·20 do 1·40 m. Naravno, da u vrijeme sadjenja treba

dobro pognojiti za štajskim gnojem ili još bolje taj gnoj nadopuniti sa nešto Thomasove drozge i kalijeve soli.

Posadiv biljke, prije nego li počnu ove izbacivati, u januaru ili februaru, treba ih prikativ svaku na 25 do 30 cm vzgor zemlje, usredočiv tako rast na mala oka i dobiv tako čvrste izbojke iz korena. U drugoj godini odrezati će se staro stabalce, pustiv samo jedan par novih izbojaka najčvršćih, koji su izrasli iz korena, a ove će se obrezati na polovicu njihove daljine. Usljed toga rezanja, izbaciti će oka plodne mladice, koje će nositi tim veće plodove. čim bude jaće stablo, a zato je potrebito dobro gnojenje i čim kraće obrezivanje.

Od treće godine napred pušća se svakoj biljki 4 do 5 plodnih grana.

Kroz vrijeme rašćenja pako, trdba ovršiti neku vrst klaštrenja, odstraniv sve mnogobrojne izdanke, koji se pojave na korenu, a pustiv samo 7—8 najbližih panju.

Sa biljkama poradjenima u redovi postupa se malko drukčije t. j. ovdje se puste najviše 4 grane, koje se prignu dvije po strani i vežu za žicu vodoravno potegnenu i to radi toga, da ih ne zasjene mladice, koje izrastu iz korena, obično ravno u vis.

Komad nasadjen malinama, bilo u redovima bilo na panjeve, ne isplati se držati preko 8 do 9 godina, pošto ga ta biljka sa svojim mnogobrojnim žiljem, odmah ispod površine, silno iscrpi in poslje stanovitog broja godina treba promijeniti. Da se pak ne umanji prirod treba učiniti novi nasad dvije godine prije, nego le se uništi staroga. Radnje kroz godine jesu: dobra kopnja kroz zimu zagrebav nešto gnoja pomješana sa kemičnim, nekoliko površnih okopanja kroz ljeto, da se uzdrži svježju zemlju i da se uništi koror.

Malina ima više vrsta, proizlazećih od divljih, od kojih se jedne zalaze samonikle u Evropi, a druge crvene u Americi, te od križanja ovih dviju.

Na trgu se obično najvole vrsti okrugloga ploda. Za dobrotu i za veličinu ploda najviše se cije ove vrsti:

Čudo četiriju godišnjih doba, preporočiva kao najbolja, ljubičasto crvenoga ploda, rana, rodna, ukusna.

Feldbrunnen ponovljen, vrst od velike vrijednosti, debeloga ploda, tamno crvene boje, vrlo plodna in izvrsna za konserve.

Falstoff, prosta vrst i bujna, vrlo plodna, debelog ploda.

Hornet, velikog ploda, grimizno crvena, bujna i plodna, vrst prve vrijednosti.

Žuta iz Holandije, debelog ploda, boje narančasto žute, jako plodna.

Marlborough, amerikanska vrst velikoga ploda, lijepe grimizne boje, izvrsnoj i tvrdoj mesa.

Uzgoj malina, ako se dobro obavlja, daje lijepu korist, skoro jednako kao i jagode, osobito za one, koji stanuju blizu većih gradova, gdje je osjegurana prodja.

U okolici Pariza uzgoja se na velikom prostoru, a tako isto okoli Dižona, gdje se od malia čine na mjestu konserve ili se u veliko izvažaju u London, dobro zatvorene u bačvicama.

Pr. Iv. Mahulja.

Splošna avstrijska družba za vnovčenje živine.

V teku nekaj let se je tudi v Avstriji udomačila misel skupnega vnovčevanja živine potom samostojnih posredovalnih in prodajalnih družb. Lepo število velikih in delazmožnih organizacij za vnovčenje živine, ki so na najširši podlagi zasnovane, ki vživajo zaupanje kmetovalcev in živinorejcev v malem in velikem obsegu in katere cenijo in se jih poslužujejo tudi drugi interesirani krogi, ki so sami poskusili neugodnosti in težkoče pri trgovini z živino, je spravilo trgovino s plemensko, vprežno in klavno živino v pravi tir.

Počasni in negotovi so bili prvi koraki na težavnem polju, skromen je bil začetek vkljub dobrim skušnjam in vspondubljivemu zgledu, ki nam jih je na tem polju dajala Nemčija. Toda na skrbno in temeljito pripravljene podlagi so mlade organizacije hitro in močno zrasle.

Neprestana nestalnost, in vedno menjava oddajnih razmer in cen klavne, vprežne in plemenske živine uplivajo tako slabo na živinorejo, da mora splošna produkcija živine, v kateri je naložen velik del našega narodnega premoženja, leta in desetletja škodo trpeti.

Naravnost nujno je zahtevala trgovina z živino uredbe, ki odgovarja modernim razmeram in ki se jednako ozira na potrebe produkcije živine kakor na preskrbo z njo; nikjer se pa interesi produkcije in konsuma tako ne krijejo kakor pri trgovini z živino.

Najvažnejša naloga vnovčevalnic za živino je s stalnim in rednim dobavljanjem živine postaviti neko stalno sredno ceno na mesto prejšnje nestalnosti.

Svojo nalogo bodo mogle izvrševati, ako si živinorejci, mesarji in konsumenti podajo roke h skupnemu delu; če se združijo v močno skupno organizacijo, ki bo med seboj spolnujoče potrebe posameznih panog hitro spoznala, ki bo pomanjkanje in preostajanje uravnala, ponudbe in povpraševanja združila, ki bo spoznala in varovala koristi živinorejcev, mesarjev, velikih in malih kmetov, pa tudi obrtnih in konzumujočih slojev in jim dajala redno informacije in pregled tržnih in prometnih razmer.

Taka centralna organizacija, z namenom, da združi v korist produkcije in konsuma posamezne družbe, ki so dosedaj ločeno delale, se je sedaj osnovala s Splošno avstrijsko družbo za vnovčenje živine na Dunaju, ki je 1. maja t. l. pričela s svojim delovanjem.

Družba ima namen pospeševati, organizirati in izvrševati vnovčevanje vsake vrste živine za vožno, pleme in klanje, in živalskih produktov in vseh potrebščin za živinorojce s

posebnim ozirom na korist živinorejcev in potrebe konsumentov.

K nalogam družbe spada posebno:

Ustanovitev in vzdrževanje javnega tržišča za vsake vrste živino na Dunaju, ki bo jednako pristopno vsem interesentom, producentom kakor trgovcem, in ustanovitev ravnotakih tržišč za plemensko, klavno in živino za užitek v državnem zboru zastopanih kraljestvih in deželah na temelju tržnih pravic, pristojecih dotičnim občinam.

Posebno pozornost bo družba posvečala posredovanju cen in izdajanju tržnih poročil s svojih tržišč, v to svrhu se bo ustanovil in vzdrževal poseben poizvedovalni urad, ki bo kmetom, živinovnovčevalnim organizacijam in velikim kmetijskim podjetjem stalno naznanjal cene na dunajskem in drugih tržiščih.

Družba se bo bavila še:

S preskrbovanjem plemenske živine neposredno od živinorejcev in njihovih organizacij. Družba stoji v zvezi z najvažnejšimi živinorejskimi organizacijami v tu- in inozemstvu in ji je omogočeno preskrbovati vredno blago ali kupčijo posredovati, pripraviti večjo izbiro in olajšati interesentom nakup plemenske živine v vsakem oziru;

s preskrbovanjem živine za užitek, kakor molzne in pitovne živine za mlekarstvo in pitanje in sicer z upoštevanjem onih krajev, kjer bi se mogle dotične vrste najceneje dobiti;

s posredovanjem oziroma preskrbovanjem vozne živine kmetovalcem, domenam in industrijalcem;

z vnovčevanjem vseh vrst klavne živine na dunajskem trgu kakor tudi v drugih važnejših konsumnih krajih.

Na dunajskem centralnem živinskem trgu prevzame Splošna avstrijska živinovnovčevalna družba s 1. majem t. l. živinsko vnovčevalnico Splošne zveze kmetijskih zadrug v Avstriji in bo na tej podlagi in s sodelovanjem dunajske občine pomagala preskrbovati konsum s klavno živino in mesom, nudila oddajalcem klavne

živine priložnost za boljše vnovčenje izdelkov in jim koristila z enakomernim oddajanjem na trg.

Družba bo pa posvetila posebno pozornost tudi trgovini s klavno živino v več krajih, ki mnogo konsumirajo, in bo ustvarila predpogoje, da se gladko in zadovoljivo razreši promet z živino v sporazumu z mestom in deželo.

Mnogim večjim konsumnim krajem manjka še naprav, ki promet z živino na velikomestnih tržnicah že sedaj znatno olajšujejo.

V mnogih krajih manjka sploh sejmov, ki bi kmetom in živinorejcem nudili priložnost, postaviti živino na prodaj za nizko ceno, in ki bi na drugi strani dajali priložnost mesarjem in klavcem prosto izbirati in naravnost kupovati živino. Dalje manjka živinskih in mesotržnih blagajn, naprav, ki bi prodajalcu izkupiček v gotovini izplačale, kupcu pa dodelile primeren kredit.

Manjka tudi sušilnic in stojnic za užitne, toda slabše vrste mesa, to so priprave, ki obvarujejo prodajalca transportnih in konfiskacijskih stroškov in drugih sitnosti.

Posebne važnosti je ustanovitev živinovnovčevalnih postaj, ki že obstoje v mnogih večjih konsumnih krajih. Njih pomen za kmete, mesarje in konsumente zadosti dokazuje dejstvo, da se jih vedno bolj poslužujejo.

Splošna avstrijska živinovnovčevalnica vidi v ustvarjenju teh naprav važno sredstvo, da se obratovanje z živino pojednostavi in poceni in bo vedno pripravljena s poklicanimi faktorji, posebno z mestnimi upravami, kmetijskimi društvi producentov in organizacijami mesarjev ustanavljati omenjene naprave. Družba bo pa tudi imela priložnost, posegati direktno v poslovanje, da producentom živine zagotovi oddajo njihove prireje in mesarjem ter klavcem preskrbi potrebno živino.

Velike važnosti za kmetovalce in za konsum je pa pravočasna ustvaritev zvez med živinorejci med seboj oddaljenih krajev v časih, ko v nekaterih krajih zraste malo krme, kar

povzroči v dotičnem kraju pomanjkanje krme, vsled česar se čez mero prodaja draga plemenska, za klanje še negodna živina v konsumne namene.

Splošna avstrij. družba za vnovčenje živine bo to zvezo ustvarila v splošno korist in bo pripomogla h smotrenemu izravnanju stanja živine v raznih pokrajinah monarhije s sodelovanjem že obstoječih živinovnovčevalnih organizacij in onih, ki se bodo šele ustanovile.

Za ureditev, pospeševanje in vzdrževanje teh podjetij ima Splošna avstrijska živinovnovčevalna družba na razpolago 1,500.000 K akcijskega kapitala, ki se po potrebi s sklepom glavne skupščine lahko naenkrat ali polagoma zviša na K 3,000.000.

S temi sredstvi opravljena in opiraje se na delazmožne kmetijske in živinovnovčevalne organizacije se obrača nova družba na vse one faktorje, ki se zanimajo za poživljenje in povzdigo živinoreje, posebno za pospeševanje pitanja živine, ki se zanimajo za pojednostavljenje prometa s plemensko, molzno, z vozno in pitovno živino, za kolikor mogoče direktno in ceneno postavljanje klavne živine v konsumne kraje in za gospodarsko izkoriščanje in uporabo zaklanega in odpadkov.

V posebnem interesu vseh udeleženih krogov je sodelovanje pri rešitvi teh tako važnih vprašanj in pospeševanje stremljenj, ki merijo na to. Posebno poljedelci in njihova društva naj bi se posluževali sredstev, ki jih nudi Splošna avstrijska družba za vnovčenje živine, da se doseže najvažnejši namen: pospeševati našo slabo živinorejo in jačiti njeno deložmožnost za pokritje domačega konsuma.

Zadružni pregled.

Protí begu v mesta. Nižjeavstrijski deželni šolski svet je razposlal na okrajne šolske svete odlok, v katerem pozivlja učiteljstvo, da naj vzbuja in goji v šoli zanimanje za stare domače šege in navade, za domačo umetnost in narodne noše, krepi na ta način ljubezen do domovine in tako dela zoper beg z dežele v mesta in tujino. Zlasti

opozarja na negovanje narodne umetnosti pri pouku v risanju in na pouk v izdelovanju narodnih noš. Posebno učiteljice imajo dolžnost vpoštevati pri ženskih ročnih delih spretnosti, ki so za tako izdelovanje potrebne in s tem pomagati, da se ohranijo lepe stare narodne noše.

Volitve niso igraka. Danes imamo toliko volitev, da se že ljudje norčujejo iz njih. Volimo poslance v državni in deželni zbor, občinske odbornike in odbornike v različna društva. Nekaterim so volitve samo v zabavo, izgubile so svoj prvoten, resen in slovesen značaj. Včasih se zde ljudem tudi samo nekaj formalnega, kar sicer mora biti, pa je popolnoma brez pomena. Ta misel se dobi tudi pri volitvah v načelstvo in nadzorstvo zadrug. Seveda se tako omalovaževanje dostikrat britko maščuje nad zadrugo. Na odlična mesta pri zadrugah se naj ne volijo tisti, ki znajo samo lepo govoriti, ki so pripravni družabniki pri čaši vina ali dobri prijatelji, volijo naj se tisti, ki so dobri in pošteni gospodarji, ki imajo potrebno skrb in razum za ta odgovorna mesta. Skoraj vedno in povsod se pokaže, da kdor zase slabo gospodari, tudi s tujim premoženjem ne bo dobro gospodaril, nasprotno seveda tudi prevelik sebičnež navadno ni združništvu v korist.

Delo za javen blagor in negovanje domačega duha na Nemškem. Vodja in glavni boritelj na tem polju prof. Solmrey je poročal o tem delu na „Kmetijskem tednu“ v svečanu sledeče: Zelo važno je, da dobe učitelji in učiteljice smisel in veselje za delo za kmečki blagor in negovanje domačega duha. V ta namen so se vršila po vseh državnih učiteljskih pripravnicah predavanja o delu za javen blagor in mladinsko vzgojo. Za kmete in delavce, ki bi se radi naselili, je izdalo društvo kažipot za naseljevanje. V svrhu pospeševanja družabnosti se posveča vso skrb ureditvi in izpopolnitvi vaških odrov. Samo s sistematičnim delom za zboljšanje gmotnih razmer in domovnskega čuta se morejo prepričati žalostne razmere zadnjih let, pomanjkanje delovnih moči na kmetih, padajoče število rojstev in naraščanje socialne demokracije.

Kaj imajo zadruge od zveze? V nemškem listu razpravlja blagajnik neke zadruge o koristih, ki jih ima zadruga od zveze. Ker njegove misli veljajo skoraj popolnoma tudi za naše zadruge, naj jih navedemo:

Najprej ima zadruga od zveze svojo uredbo, ker dobi od nje pravila in poslovnik, kakor so se že pri mnogih zadrugah izkazala. Dalje se ima zadruga zvezi zahvaliti za znanje o združništvu

in blagajnik za svojo spretnost v računstvu in knjigovodstvu. Ko je novoustanovljena zadruga naročila pri zvezi poslovne knjige, ji poslala zveza svojega uradnika, da je poučil blagajnika o poslovanju in čez leto ob reviziji je pomagal revizor sestaviti bilanco. Blagajnik se je toliko izučil, da je mogel sam voditi vse knjige, na posamezne napake je bil opozorjen ob vsaki reviziji. Ob revizijah so se tudi člani načelstva in nadzorstva mnogo naučili. Za blagajnike in zadrugarje, ki jim ta pouk ne zadostuje, prireja zveza zadržne in knjigovodske tečaje.

Zveze navajajo načelstvo na red in preprečijo s tem dostikrat usodne napake. Mesečni izkazi, ki se morajo pošiljati zvezi, prisilijo blagajnika, da mora knjige koncem meseca natanko pregledati. In koliko koristnih nasvetov, plodonosnih novih misli prinesejo zvezini občni zbori in druga zborovanja. Mislim pri tem zlasti na okrožne sestanke in zadržne kongrese. Naj bi ne bilo nobene zadruge, ki nebi poslala nanje svojih zastopnikov! Stroški niso v nobeni primeri z dobičkom, ki ga ima vsak od takega zborovanja.

Če mora zadruga na občnem zboru rešiti kako važno, težavno nalogo, ji zveza rada pošlje svetovaleca, ki z bogatimi skušnjami in združnim znanjem pomaga preko težave. In nazadnje ne smemo pozabiti zvezinega glasila, združnega lista, ki pri naša zanimiva poročila in stvarne nasvete.

Pri nas zadruge dostikrat vidijo samo stroške, ki jih imajo z zvezo, dobrot pa ne vidijo in se jih celo branijo. Zveza je šele tedaj dobra, če pride nesreča, tedaj se pa takoj skuša zvrniti nanjo vsa krivda. Tudi zvezino glasilo „Narodni Gospodar“ se premalo čita in širi.

Gospodarske drobtine.

Izseljevanje v Ameriko. Sedaj, ko vsled gospodarske krize trumoma zapuščajo ljudje domovino in hite v Ameriko, je umestno, da opozorim na članek Dr. M. Krištofa „Sve faze američke emigracije“ v „Gospodarski smotri.“

Narodna prezadolženost je povzročila izseljevanje. Prvi izseljenci so videli, da ni nobene primere med domačim in ameriškanskim zaslužkom, ker so pač v gospodarstvu, trgovini in industriji Amerikanci daleč, daleč pred nami. S prihranjenimi novci so prvi izseljenci poplačali dolgove, popravili hiše in poslopja in začeli dokupovati zemljo, ki se je zato neprimerno podražila. Žalibog se v gospodarstvu niso nič novega naučili, nič napredovali.

Denar, naložen v predrago zemljo, se je slabo obrestoval. Ker so v Ameriki pri dobrem zaslužku tudi dobro živeli, se tudi doma niso več držali starega skromnega, varčnega življenja in to za skromne dohodke in slab zaslužek v domovini pre-dobro življenje se je razširilo tudi pri drugih. Tudi na moralo so „Amerikanci“ slabo vplivali, zato je začelo iti število novorojencev navzdol.

Ker so odhajali v Ameriko mladi fantje, je bilo za kmečka dekleta vedno težavneje dobiti žene. Zato so dote rasle. Dekle brez dote ga sploh ni dobila. Kdo bo še gledal na poštenje, sramežljivost in varčnost, ko so „Amerikanci“ tako dvignili smisel za denar. S tem se je zopet pospešilo izseljevanje, ker so šli ljudje v Ameriko, da zaslužijo dote hčeram in sestram. To je druga stopnja v izseljevanju.

V tretji stopnji gredo v Ameriko tudi žene in dekleta. Tako se je pretrgal zadnji obroček v verigi, ki je vezal prejšnje čase „Amerikance“ z domovino. Sedaj „Amerikanci“ ne mislijo več na vrnitev v domovino, ni jim več za zboljšanje rod-nega doma, vidijo samo slabe razmere doma in dobro življenje v Ameriki. Rodna zemlja nima zanje nobene cene več. Vse je na prodaj! Tako se vidi, da nam Amerika ni prinesla sreče, ni nam utrdila domovine, še bolj jo je razdrapala, ubila nam je domačo srečo in zadovoljnost in zmanjšala občutno našo moralo in naši ljudje so na slabšem kot so bili takrat, ko še niso poznali izseljevanja.

Urejevanje lista se zaključi 8. in 22. vsakega meseca. Dopisi in vabila, ki pridejo pozneje, ne morejo več v dotično številko.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Žužemberku,

registrovane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se vrši v nedeljo dne 6. julija 1913 ob 3. uri popoldne v dvorani kat. slov. izobraževalnega društva v Žužemberku.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.

2. Poročilo načelstva.

3. Poročilo nadzorstva.

4. Odobritev računskega zaključka za l. 1912.

5. Volitev načelstva.

6. Volitev nadzorstva.

7. Slučajnosti.

8. Poučno predavanje o prašičoreji.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih združnikov.

Načelstvo.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Studencih pri Mariboru,

registrovane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se bo vršil dne 6. julija 1913 ob 10. uri dopoldne v prostorih zadruge.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.

2. Poročilo o izvršeni reviziji.

3. Odobritev računskega zaključka za l. 1912.

4. Volitev ravnateljstva.

5. Volitev nadzorstva.

6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih združnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Kmetijskega društva na Vrhniki,

registrovane zadruge z omejeno zavezo,

ki se bo vršil dne 13. julija 1913 ob 3. uri popoldne v občinski pisarni na Vrhniki.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.

2. Poročilo nadzorstva.

3. Odobritev računskega zaključka za l. 1912.

4. Poročilo o izvršeni reviziji.

5. Volitev 3 članov načelstva.

6. Volitev nadzorstva.

7. Prememba pravil.

8. Razno.

Načelstvo.

Vabilo na VI. občni zbor

Ljudske hranilnice in posojilnice v Metliki,

registrovane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se bo vršil dne 6. julija 1913 ob 7. uri dopoldne v posojilničnih prostorih v Metliki.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.

2. Poročilo nadzorstva.

3. Odobritev računskega zaključka za l. 1912.

4. Volitev načelstva.

5. Volitev nadzorstva.

6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure pozneje drug občni zbor na istem mestu in po istem dnevnem redu, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih združnikov.

Odbor.

Vabilo na VII. redni občni zbor

Posojilnice in hranilnice v Pomjanu,

reg. zadr. z neom. zav.

ki se bo vršil dne 6. julija 1913 ob 5. uri popoldne v župnišću v Pomjanu.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.

2. Poročilo nadzorstva.

3. Odobritev računskega zaključka za l. 1912.

4. Poročilo o izvršeni reviziji.

5. Volitev načelstva.

6. Volitev nadzorstva.

7. Slučajnosti.

K obilni udeležbi vabi

načelstvo.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Knežaku,

reg. zadr. z neom. zav.,

ki se bo vršil dne 6. julija 1913 ob 4. uri popoldne v hranilničnih in posojilničnih prostorih v Knežaku.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za leto 1912.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Poročilo o izvršeni reviziji.
7. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadrušnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Gospodarskega in konsumnega društva v Kortah,

reg. zadr. z omejj. zav.

ki se vrši v nedeljo, dne 13. julija 1913 ob 10. uri dopoldne v prostorih zadružne hiše v Kortah.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobrenje računskega zaključka za leto 1912.
4. Sklepanje o razdružbi zadruge.
5. Volitev likvidatorjev.
6. Slučajnosti.

K obilni udeležbi vabi člane načelstvo.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadrušnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice na Gojzdu pri Kamniku,

reg. zadr. z neom. zav.

ki se bo vršil dne 4. julija 1913 ob 8. uri dopoldne v uradnem prostoru.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1912.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Vabilo na izredni občni zbor

Mlekarske zadruge na Brezovici,

registr. zadr. z om. zav.

ki se bo vršil dne 6. julija 1913 ob 6. uri popoldan v Kat. domu.

Dnevni red:

1. Določitev nagrade delujočim članom odbora.
 2. Določitev in pooblastitev za morebitni nakup stavbnih prostorov za novo mlekarno.
 3. Slučajnosti.
- Odbor.

Vabilo na občni zbor

Slovenskega delavskega stavbenega društva

registrovane zadruge z neomejeno zavezo,

v Ljubljani,

ki se bo vršil v soboto dne 12. julija 1913 ob 6. uri zvečer v prostorih „Prvega ljubljanskega delavskega konsumnega društva“, Kongresni trg št. 2.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Odobrenje računov.
3. Volitev ravnateljstva, kontrolorjev, računskih preglednikov in razsodišča.
4. Raznoterosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadrušnikov.

Odbor.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Osilnici,

registrovane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se bo vršil dne 6. julija 1913 ob pol 4. uri popoldne v župnišču.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1912.
4. Volitev nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadrušnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Tunicah,

reg. zadr. z neom. zav.

ki se bo vršil dne 6. julija 1913 ob 3. uri popoldne v mežnariji.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev računskega zaključka za l. 1912.
3. Volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Tomišlju,

registr. zadruge z neom. zavezo,

ki se bo vršil dne 13. julija 1913 ob 3. uri popoldne v župnišču.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva in računskega pregledovalca.
3. Odobritev računskega zaključka za leto 1912.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev računskega pregledovalca in njega namestnika.
6. Slučajnosti.

Vabilo na redni občni zbor
Ljudske hranilnice in posojilnice na Vačah,
 registrirane zadruga z neomejeno zavezo,
 ki se bo vršil dne 6. julija 1913 ob 2. uri popoldne
 v posojilničnih prostorih.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva.
3. Poročilo nadzorstva.
4. Odobritev računskega zaključka za l. 1912.
5. Volitev načelstva.
6. Volitev nadzorstva.
7. Poročilo o izvršeni reviziji.
8. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadružnikov.

Vabilo na redni občni zbor
Stavbinske zadruga „Lastni dom“ v Trbovljah,
 reg. zadr. z omejeno zavezo,
 ki se bo vršil v nedeljo dne 13. julija 1913 ob 3. uri popoldne
 v društvenem domu.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva.
3. Poročilo nadzorstva.
4. Odobritev račun. zaključka za l. 1912.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo sklepal ne glede na število navzočih zadružnikov. Načelstvo.

Vabilo na redni občni zbor
Živinorejske zadruga na Polici,
 reg. zadr. z om. zav.
 ki se bo vršil dne 6. julija 1913 ob 3. uri popoldne v šoli.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev računskega zaključka za l. 1912.
3. Slučajnosti.

K obilni udeležbi vabi Odbor.

Vabilo na redni občni zbor
Hranilnice in posojilnice v Toplicah,
 reg. zadruga z neomej. zavezo,
 ki se bo vršil dne 6. julija 1913 ob pol 8. uri dopoldne
 v uradnih prostorih.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva.
3. Poročilo nadzorstva.
4. Odobritev računskega zaključka za l. 1912.
5. Volitev načelstva.
6. Volitev nadzorstva.
7. Prememba pravil.
8. Slučajnosti.

Vabilo na redni občni zbor
Ljudske hranilnice in posojilnice v Moravčah,
 reg. zadr. z neomejeno zavezo,
 ki se bo vršil dne 6. julija 1913 ob pol 7. uri dopoldne
 v kaplaniji.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva.
3. Poročilo nadzorstva.
4. Odobritev računskega zaključka za l. 1912.
5. Volitev načelstva.
6. Volitev nadzorstva.
7. Slučajnosti.

Ako bi občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, se vrši pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadružnikov.

Vabilo na izredni občni zbor
**Kmečko-delavske hranilnice in posojilnice
 v Trbovljah,**

registrirane zadruga z neomejeno zavezo,
 ki se bo vršil dne 6. julija 1913 ob 7. uri dopoldne
 v hranilničnih prostorih.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Sprememba pravil (§ 4 se naj spremeni).
4. Odobritev računskega zaključka za l. 1912.
5. Volitev načelstva in nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadružnikov. Odbor.

Vabilo na redni občni zbor
**Kmetijskega društva za topliško občino
 v Toplicah,**

reg. zadr. z omejeno zavezo,
 ki se bo vršil dne 13. julija 1913 ob pol 8. uri dopoldne
 v uradnih prostorih Hranilnice in posojilnice v Toplicah.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva.
3. Poročilo nadzorstva.
4. Odobrenje računskega zaključka za l. 1912.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Vabilo na redni občni zbor
Vinarske zadruga v Metliki,

reg. zadr. z neom. zav.,
 ki se bo vršil dne 13. julija 1913 ob 9. uri dopoldne
 v Hranilničnih prostorih.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1912.
4. Volitev načelstva in nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadružnikov. Odbor.

Bilanca

Posojilnice v Dobrépoljah,

reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1912.

Aktiva.		K
Posojila	900.865-13	
Tekoči račun	23.677-47	
Inventar premični	582-49	
Zaostale obresti posojil	33.792-65	
Delež pri „Zadružni zvezi“	1.000-—	
Delež pri Ljudski posojilnici	4-—	
Prehodni	671-70	
Gotovina 31. decembra 1912	16.444-35	
Skupaj	977.037-79	
Pasiva.		K
Deleži	1.632-—	
Hranilne vloge s kapitalizovanimi obrestmi	791.230-54	
Tekoči račun z Zvezo	154-213-—	
Predplačane obresti posojil	791-02	
Rezervni zaklad	27.579-29	
Čisti dobiček	1.591-94	
Skupaj	977.037-79	
Denarni promet	K 867.630-41	
Stanje članov začetkom l. 1912	814	
Pristopilo	16	
Odpadlo	14	
Stanje koncem l. 1912	816	

Bilanca

Hranilnice in posojilnice v Velikih Laščah,

reg. zadruga z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1912.

Aktiva.		K
Posojila	851.888-62	
Tekoči račun s člani	122.785-91	
Inventar premični	485-05	
Inventar nepremični	49.191-95	
Zaostale obr. posojil	34.111-49	
Delež pri Zadružni zvezi	1.000-—	
Delež pri Unionu	500-—	
Delež pri Kmetij. društvu	2-—	
Travnik	1.000-—	
Prehodni	5.205-83	
Gotovina 31. decembra 1912	16.600-09	
Skupaj	1.082.770-94	
Pasiva.		K
Deleži	950-—	
Hranilne vloge s kapitalizovanimi obrestmi	29.219-31	
Tekoči račun z zvezo	218.576-—	
Predplačane obresti posojil	1.455-83	
Rezervni zaklad	29.258-27	
Čisti dobiček	3.311-53	
Skupaj	1.082.770-94	
Denarni promet	K 1.244.642-39	
Stanje članov začetkom l. 1912	456	
Pristopilo	28	
Odpadlo	9	
Stanje koncem l. 1912	475	

Bilanca

Ljudske hranilnice in posojilnice v Škofji Loki,

reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1912.

Aktiva.		K
Posojila	134.303-40	
Tekoči račun z Zvezo	269.932-—	
Tekoči račun s člani	54.819-—	
Inventar nepremični	289-41	
Zaostale obresti posojil	1.674-34	
Vrednost tiskovin	40-—	
Delež pri „Zadružni zvezi“	1.000-—	
Delež pri Zadružni tiskarni	2.500-—	
V poštni hranilnici	113-27	
Naložen denar v Stari Loki	1.000-—	
Gotovina 31. decembra 1912	7.685-16	
Skupaj	473.356-58	
Pasiva.		K
Deleži	407-—	
Hranilne vloge s kapitalizovanimi obrestmi	462.190-36	
Predplačane obresti posojil	597-44	
Rezervni zaklad	8.190-53	
Čisti dobiček	1.971-25	
Skupaj	473.356-58	
Denarni promet	K 652.204-60	
Stanje članov začetkom l. 1912	115	
Prirastlo	19	
Odpadlo	7	
Stanje koncem l. 1912	127	

Bilanca

Hranilnice in posojilnice v Trnovem,

reg. zadr. z neomejeno zavezo,
z dnem 31. decembra 1912.

Aktiva.		K
Posojila	924.423-40	
Tekoči račun z Zvezo	31.707-39	
Inventar premični	983-11	
Prehodni	16.974-94	
Zaostale obresti posojil	34.975-75	
Vrednost tiskovin	855-40	
Delež pri „Zadružni zvezi“	1.000-—	
Delež pri Ljudski posojilnici	4-—	
Delnice pri Opekarni	10.000-—	
Delnice pri Unionu	500-—	
Gotovina 31. decembra 1912	7.610-17	
Skupaj	1.029.034-16	
Pasiva.		K
Deleži	1.826-—	
Hranilne vloge s kapitalizovanimi obrestmi	638.047-02	
Tekoči račun z Zvezo	345-89	
Predplačane obresti posojil	355.729-—	
Rezervni zaklad	31.707-39	
Čisti dobiček	1.378-86	
Skupaj	1.029.034-16	
Denarni promet	802.739-23	
Stanje članov začetkom l. 1912	918	
Pristopilo	16	
Izstopilo	10	
Stanje koncem l. 1912	924	

Bilanca

Hranilnice in posojilnice v Domžalah,

reg. zadr. z neom. zavezo,
z dne 31. decembra 1912.

Aktiva.		K
Posojila	337.818-29	
Tekoči račun s člani	79.327-82	
Inventar premični	383-94	
Inventar nepremični	2.212-48	
Zaostale obresti posojil	838-50	
Vrednost tiskovin	60-—	
Delež pri „Zadružni zvezi“	1.000-—	
Delež pri Kitarški zadrugi	200-—	
Delež pri Ljudski posojilnici	4-—	
Delež pri hranil. v Kamniku	4-—	
Terjatev na najemni	1.144-—	
Terjatev na kupnini	187-—	
Terjatev na obrestih najemn.	188-76	
Terjatev na obrestih kupnine	30-84	
Gotovina 31. decembra 1912	7.540-20	
Skupaj	431.939-83	
Pasiva.		K
Deleži	726-—	
Hranilne vloge s kapitalizovanimi obrestmi	264.908-08	
Tekoči račun z Zvezo	145.018-—	
Predplačane obresti posojil	397-31	
Obresti izposojil neplačane	520-—	
Izposojila	4.245-86	
Rezervni zaklad	14.822-88	
Čisti dobiček	1.301-70	
Skupaj	431.939-83	
Denarni promet	K 435.454-28	
Stanje članov začetkom l. 1912	363	
Pristopilo	4	
Odpadlo	4	
Stanje koncem l. 1912	363	

Bilanca

Hranilnice in posojilnice v Št. Petru na Krasu,

reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1912.

Aktiva.		K
Posojila	652.389-60	
Tekoči račun s člani	15.827-47	
Inventar premični	2.621-80	
Inventar nepremični	28.826-99	
Zaostale obresti od posojil	29.065-68	
Delež pri Zadružni zvezi	1.000-—	
Delež pri Zadružni tiskarni	1.000-—	
Delnice Union	2.500-—	
Delnice Opekarne	1.000-—	
Naložen denar	5.000-—	
Poštna hranilnica	180-70	
Gotovina 31. decembra 1912	6.701-48	
Skupaj	746.123-72	
Pasiva.		K
Deleži	1.152-—	
Hranilne vloge s kapitalizovanimi obrestmi	485.230-41	
Tekoči račun z Zvezo	225.417-—	
Predplač. obresti od posojil	952-98	
Rezervni zaklad	28.867-89	
Čisti dobiček	4.503-44	
Skupaj	746.123-72	
Denarni promet	737.516-02	
Stanje članov začetkom l. 1912	576	
Pristopilo	20	
Odpadlo	20	
Stanje koncem l. 1912	576	